

Monumentnummer*: 531934

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 23 januari 2015
Kadaster deel/nr 82954/108

Woonplaats* Zaltbommel
Gemeente* Zaltbommel
Provincie* Gelderland

Locatiennaam Zaltbommel
Locatieomschrijving Tussenstelling aan de Nieuwendijk

Kadastrale gemeente* Brakel
Sectie* M
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 167

Omschrijving**

Cluster 78.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

SCHUILPLAATSEN TYPE 1916/II als in de mobilisatieperiode van de Eerste Wereldoorlog aan de reeds bestaande verdediging toegevoegde betonnen manschappenverblijven. Vanaf het begin van de 20e eeuw is geëxperimenteerd met gedeconcentreerde, kleine (betonnen) (groeps)schuilplaatsen. Hierbij is soms ad hoc gebruik gemaakt van bestaande, voor handen zijnde materialen als spoorrails, puin, houten balken en betonplaten, maar hiernaast zijn geprefabriceerde onderdelen gemonteerd of werd ter plaatse beton gestort. Zo zijn nog op verschillende plaatsen van het land en binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie diverse - al dan niet unieke - sporen van dergelijke experimenten in beton te vinden. Soms worden ze (groeps)schuilplaatsen genoemd, maar ook wel batterijschuilplaatsen. In het complex Tussenstelling aan de Nieuwendijk komen twee formaten voor van (vroege betonnen) schuilplaatsen, uit de jaren 1914-1918. Het gaat hierbij om schuilplaatsen van de typen 1916/I en 1916/II (twee toegangen), waarvan de zeldzaamheid nu vrij groot is, zeker wanneer het gaat om ligging in een herkenbaar verband. De schuilplaatsen zijn uitgevoerd in gewapend beton, maar ze waren niet meer dan scherfwerend.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

SCHUILPLAATSEN TYPE 1916/II zijn gebouwd in de jaren 1916/1917 en bestaan uit monolithische, gewapend betonnen, onderkomens met een rechthoekig grondplan met twee verticale opstaande korte zijden en verder een uit zeven vlakken bestaande, cilindrische lengtedoorsnede, zo gevormd om krachten door inslagen van projectielen af te leiden. De beide, links en rechts gesitueerde, rechthoekige, met een betonnen lijst omgeven toegangsopeningen strekken zich uit over twee vlakhoogten; de toegangen waren afsluitbaar met stalen luiken, maar deze zijn niet meer aanwezig. De schuilplaatsen Type 1916/II meten ongeveer 6.50 x 1.90 x 1.90 m (l, b, h) en boden dekking aan acht personen in gehurkte houding. De schuilplaatsen waren geïntegreerd in loopgraven en waren voorzien van een gronddekking.

Waardering

De SCHUILPLAATSEN TYPE 1916/II in de Tussenstelling aan de Nieuwendijk zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

Het betreft hier onderdelen uit de periode 1914-1918. Deze onderdelen zijn voorbeelden van tamelijk zeldzame, gewapend betonnen manschappenschuilplaatsen.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* De onderdelen zijn representatief (karakteristiek) omdat ze herkenbaar als onderdeel van een gedeconcentreerde verdedigingslijn zijn toegevoegd aan het bestaande verdedigingsstelsel.

* De onderdelen zijn tamelijk gaaf bewaard en laten zich als gebouwde onderdelen in het veld en in dit geval in lineair verband langs een dijk die als hoofdverdedigingslijn fungeerde, herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument